

Liliana PUȘCAȘU - RAVAR

Liliana Pușcașu - Ravar s-a născut într-un loc miraculos, din punct de vedere geografic, dar și din punct de vedere spiritual. Ținutul Neamțului ne aduce aminte de Ion Creangă și seva scrierilor poetei cu siguranță că are o rădăcină adâncă și o moștenire de transmis iubitorilor de literatură. Satul unde a pășit pentru prima dată desculță, pe ulițe și tăpșanele pline cu flori de câmp, are un nume străvechi, Târpești, și aparține de comuna Petricani. Principale repere sunt Cetatea Neamțului, râul Ozana, unde s-a scăldat Nică a lui Ștefan a Petrei și mănăstiri miraculoase. În acest loc de legendă poeta s-a născut la 14 iulie 1965.

După studiile școlii generale a urmat Liceul pedagogic "Gheorhe Asachi" din Piatra Neamț și nu s-a oprit aici și a urmat Școala Postliceală "Grigore Tăbăcaru" din Bacău - specializarea institutori. Neobosită a urmat și Facultatea de Psihopedagogie și Asistență Socială "Petre Andrei" din Iași și a ales să fie profesor de învățământ primar.

Anul 2019 reprezintă un mare pas în viața ei. A ieșit în fața noastră cu trei cărți de poezie cu titluri interesante, care te îndeamnă să încerci să descoperi sufletul poetei pendulat între locul unde s-a născut și localitatea Champoluc, din Italia, unde a asvârlit-o destinul.

Volume publicate

„Gura de iad a lumii”, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019; **„Polenul lunii în Champoluc”**, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019; **„Arheologia spaimei”**, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019.

Acest efort editorial demonstrează că Liliana Pușcașu-Ravar are multe de spus și vine ca un torent spre cititor, atenționând că este doar un început de drum literar și cu siguranță vor mai urma și alte cărți. Urmează să apară a patra carte cu titlul **„Anestezii de vise”** la aceeași editură. Mai are în vedere și două cărți de poezii cu ilustrații pentru copii **„Grădina în cele patru anotimpuri”** și **„Dimineața în ogradă”**.

Antologii

- Antologia de poezie **„Poeti în arenă”**, ediția I a **Concursului Național de poezie „Radu Cârneli”**, Editura Betta, București, 2018; - Antologia de poezie lirică română contemporană

„Treptele speranței”, Editura Lucas, Brăila, 2019; - Antologia „Liric zbor de primăvară”. Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice, Editura InfoRAPaRT, Galați, 2019; - „Poeți și prozatori români în Regal eminescian”, sub egida revistei „Amprentele sufletului”, coordonator Eugenia Enescu-Gavrilescu, Editura Editgraph, Buzău, 2017-2019; - „Scriitori români, uniți în cuget și simțiri, la CENTENARUL MARII UNIRI”, coordonator Eugenia Enescu-Gavrilescu, Editura Editgraph, Buzău, 2019; - Antologia - concurs „Iubirea ca o Poezie”, coordonator Marilena Răghinaru, Editura Liric Graf, Făurei, 2019; - Antologia „Învăierea cuvântului”, realizată de Ioan Romeo Roșianu, editura eCcreator, Baia Mare, 2019; - Antologia „Flori de toamnă”, coordonator Dan Deșliu, Editura Dandes, Drobeta Turnu-Severin, 2019; - Antologia literară „Caruselul iubirii”, coordonator Eugenia Enescu-Gavrilescu, Editura Editgraph, Buzău, 2020.

Reviste publicate on-line: Apariții pe site-urile revistelor online „Confluente literare”, „Versuri și creații” și „Poeții noștri”. „Amprentele sufletului oficial”, ISSN-L 2393-4506, director editorial Constantin-Nicolae Gavrilescu, redactor șef Eugenia Enescu-Gavrilescu.

Grupuri literare on-line: „Iubirea ca o poezie”, „Dependent de vers”, „Poeziile și citatele lumii”, „Tribuna seniorilor”, „Academia de poezie și proză”, „Poezia verticală”, „Monitorul de poezie”, „Campionatul mondial de poezie” și „World Literature Academy”.

Premii literare

- **PREMIU DE EXCELENȚĂ**, acordat la **Festivalul Internațional CAMPIONATUL MONDIAL de POEZIE, 2019**. - **Mențiune la concursul „Iubirea ca o Poezie”**. **PREMIU DE EXCELENȚĂ și MEDALIE**, acordate de revista „Amprentele sufletului” pentru cele mai frumoase creații literare românești publicate în antologiile „Poeți și prozatori români în Regal eminescian”, 2017-2019 și „Scriitori români, uniți în cuget și simțiri, la CENTENARUL MARII UNIRI”, 2019.

Referințe critice

„Creațiile poetice ale Liliane Pușcașu – Ravar sunt un indicator docil al melancoliilor sale, al dorului pentru patria sa și al speranței de a evada din „gura de iad” a acestei lumi, pe care o respirăm din ce în ce mai greu, în aceste vremuri huliganice.”

„Deși o sperie trecerea timpului, Liliane Pușcașu-Ravar îi este dragă, încă, zăpada trupului, trăind plenar cele patru anotimpuri și visând „mustangi cu sânge albastru”, care i se preumblă prin sânge. Drumurile ei către țară sunt, deocamdată, niște spirale alunecoase, de aceea, odată intrată în toamna aurie a vieții, ea își plânge, în taină, trecutele iubiri, punând șeaua pe un înger, care s-o ducă într-un mâine palpabil, lăsându-și trupul în urmă.”

„Liliana Pușcașu-Ravar trăiește în poezia ei care a devenit, după România, al doilea leagăn de respirație, ea întrebându-se, adesea, nu ce e viața, ci ce nu este... Autoarea tânjește după locurile sale natale, acele locuri, în care luna amiroase a pelin, acolo unde pe vremuri degusta dulceața luminii, din ochii părinților săi, acolo unde „mătrăgunile se cred flori și poete”. Amintirile ei „cântă-n secară”, dezvăluindu-l momente magice de iubire, când ochii iubitelor îi

spunea atâtea lucruri frumoase, „în vorbe încă nerostite”. Ninge cu gânduri în poemele acestei moldovence pline de har, zăpada poemelor sale devenind „patrafirul lunii”, sub care ciii tropotesc ca-n basme, prin Munții Moldovei, ea surprinzând plenar, prin ninsoarea gândurilor sale, poveștile zăpezii, poveștile tăcerii, ale iubirii în tăcere și ale iubirii cristice. Psalmii [...] sunt îmbrăcați în lumină, exact așa cum Mântuitorul îmbracă lumina ca pe o haină. Sărutul vieții este începutul și sfârșitul [...], care vine din inima înfrunzită a unei doamne, care n-a capitulat în fața destinului...”

„Poezia ei curată, împătimită patriotic, este însăși sorginta unei iubiri care nu mai poate aștepta [...] ea purtându-și cuvântul ca pe o cruce, plonjând ideatic când în Purgatoriu, când rezervându-și locuri în Rai, contopindu-se cu iubitul ei platonic în rime perfect împerecheate.”

„Cu sărutul ei „nezgârcit”, ea își scrie „tristețea pe frunze încă verzi”, rămânând mireasa dorurilor „nenseuate” și sfințindu-se poetic, în „limpeziri de pajiști.” Valoarea intrinsecă a poemelor sale rezidă în puterea ei de a face în așa fel, încât, să transforme pierderile și tristețile ei totale în izbânzi ale sufletului și cărnii, atât cât timpul ne mai îngăduie, căci, se știe, „ideea prea târziului” ne macină pe noi toți trăitorii în vers și-n visare, pe noi cei care mai credem în virtuțile poeziei și-n umanism.”

„Adesea, își cheamă plânsul și viorile să-i cânte în surdină, trăind clipe de dor răvășite în adieri și înlănțuite-n mistere. Invocă Istoria patriei și Cetatea Neamțului, care stau mărturie vitejiei strămoșilor noștri, apoi își împletește „coroană de lacrimi” și dansează pe clapele albe și negre ale pianului. Nici dragostea ei, uneori absurdă, nici efectele, adesea, triste ale iubirilor sale efemere, n-o pot împiedica să danseze cu soarta un blues, „într-o încheștare fără repere”, așa cum fără repere este însăși viața noastră a românilor, oriunde ne-am afla.”

„Oameni buni, Liliana Pușcașu-Ravar se salvează prin poezie, iar visul întoarcerii sale la cuib îi asigură fericirea prezumtivă.”

„... însetată de lumină, de libertate și de îndumnezeire, poeta condamnă „bonusul” primit din țară, numit batjocoritor „Sindromul Italia”, strivindu-și mâhnirea în talazuri și întrebându-se cu ce-au greșit românii care și-au părăsit țara, pentru a-și putea câștiga, ceva mai onorabil, pâinea cea de toate zilele.”

„Rațiunea și iubirea poetei se construiesc pe însuși zbciumul inimii ei, ea fiind, de altfel, unul dintre purtătorii de cuvânt ai Diasporei românești din Italia, care încă mai poate privi cu calmitate infinitatea cerului românesc, avântându-și cugetul în azur și punând pe fugă, simbolic, prin lacrimi și poezie, izvorul răului acesta suprem al înstrăinării românești.”

„Liliana Pușcașu-Ravar este un sublim Don Quijote feminine care, „în franjuri de gânduri cu poale”, se luptă cu morile de vânt ale lumii, cele care generează ură, dușmănie, înstrăinare, frică, sânge și suferință. Această doamnă care „uită că uită”, „mireasă fără sfieli”, al cărei vers cu rimă „dresează bestiile”, ar vrea să moară, țineți-vă bine, „pe un câmp lexical”. Absolut originală și merituosă această sintagmă înălțată de o poetă autentică, care își plânge și își cântă viața, călărind „fără șa un vânt buimac.” Mitul lui Don Quijote este magistral inserat în

poemul „Calul lui Don Quijote”, Liliana Pușcașu-Ravar rumegând în „aorta zilei” văzduhul și sorbindu-și libertatea din ciuturile mari de lemn ale copilăriei sale moldovenești.”

„Temele sale favorite... deznaționalizarea românilor, frica de neantul străinătății, critica la adresa actualilor conducători ai României, care-au făcut din țara noastră o vale a plângerii, contemplația și senzualitatea în carne și oase, toate acestea într-un amestec de naționalism curat ca lacrima, sunt întoarse pe toate părțile în acest volum și sunt tratate cu multă, multă iubire. Și asta, fiindcă Liliana poartă iubirea cu ea, „într-un sac”, oriunde s-ar afla, oblojind cu iubire toate spaimile lumii.”

„... înstrăinata noastră poetă din Târgul Neamț pășește, cu modestie și speranță, spre consacrare, lăsând în drumul ei liric parfumul poeziei autentice, cu mențiunea că ea trebuie să-și concentreze tematica și ideile într-un spațiu mai restrâns, din punct de vedere cantitativ, să meargă spre esențializare și să evite anumite cărări deja preumblate, fiindcă Dumnezeu a înzestrat-o cu un talent rar întâlnit în acest domeniu atât de prețios al cuvintelor frumoase.”

(Dumitru Sârghie)

„... poeta Pușcașu - Ravar Liliana, este un nume deja consacrat iubitorilor de poezie. Desigur, limitele geografice asumate prin aprecierile de mai sus, sunt oarecum simbolice, poeziile sale fiind citite, apreciate și receptate dincolo de arealul spiritual nemțean. Poeziile acesteia, se detașează printr-o sensibilitate aparte...”

„Într-o lume obsedată, parcă, de rosturi materiale evidente, poezia Liliane Pușcașu-Ravar, reprezintă în egală măsură, un loc de refugiu, precum și un îndemn la reflecție, orientat tranșant spre explorarea profunzimilor ființei umane. Creațiile acesteia denotă o sensibilitate profundă, devoalată în mod gradat cu fiecare creație. Introspecția este prezentă la tot pasul, sugerându-le cititorilor experiențe și metafore pliate pe realități complexe ale unei existențe grăbite. Scrie necontaminată de precepte sau reguli stricte care să înfățișeze doar relația poet-poezie. Perspectiva autentică a poeziilor autoarei presupune planuri și cadre văzute din unghiuri diferite interferând cu trăiri și sentimente, uneori, prin acceptarea și supunerea în fața destinului. Pentru a ajunge să redea concretul, a trebuit să descompună subiectul într-o avalanșă de reacții personale și senzații ireductibile, trăind într-o lume născătoare de nevroze și în final, de alienare.

Mesajul acestei autoare, presupune multă meditație analiză, emoții și trăiri, care preferă carnagiul sufletesc în locul imaginilor sau gândurilor de suprafață...”

(Constantin Georgescu, poet)

„Gura de iad a lumii”, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019

Sugestiv titlul „În gura de iad a lumii” și reprezintă o definiție metaforică a vieții. Mesajul poeziei, care dă și titlul acestui volum, este unul mirific, iubirea reprezintă aureola acestui „iad” în care trăim „Răsăritul, cu jocul lui de înălbire, / În frământarea lui de-a răzbate, / Cu drag, mă-ndeamnă la iubire, / Chiar dacă vântul uneori mai bate.”. Nu pot să nu observ imaginile sugerate de metafore adânci precum „fântâna pupilei”.

Pe același ton și același decor cinic, autoarea creează o „**O lume ciudată**”. Poemul transmite cititorului avizat, peste media, un fior nedefinit. Scris în stil clasic, strofele respectă metrica și respirația și versurile curg ca o apă de izvor. Ca un demiurg, aflat undeva deasupra, își privește creația fără a o judeca și prin concluzia finală e ca și cum ai pune punct și nu ai mai lăsa un drept la replica „*Într-un moment, când tăcuse vântul, / Și-aruncă privirea în jos mirată, / Ce mic, dar ce straniu este Pământul, / Ce lume agitată, ne bună, ciudată!*”.

În unele poeme transpare o lehamite, generată de neputința de a schimba scenariul, dar nici nu încearcă nimic, static privește și spune doar atât „*Ziua toată, noaptea toată, / Ne-agităm și dăm din coate, / Se învârte roata vieții... / Mai rămâne cine poate.*”

Compară viața cu un câmp de maci și singura legătură dintre aceste două cuvinte este timpul reprezentat de cuvântul efemer. Și acest discurs filosofic despre trecerea prin această lume e nuanțat în „*Cine i-ar putea înțelege mai bine ca noi, / Învățăm cu ei că viața-i atât de efemeră, / Chiar dacă-i vară în furtuni te-nconvoi, / Timpul rămâne pentru noi tot o himeră.*”.

Iar și iar revine spaima timpului și era normal ca poemul „**Mă sperie timpul**” să poarte spre noi această temere. Un poem, pe care, vă spun cu sinceritate, l-am citit de mai multe ori, fiindcă în unele pasaje m-am regăsit. Ce m-a emoționat este faptul că peste inplacabilul timp răsare speranța și îndeamnă să trăim clipa „*Tot ce-i frumos să iei din viață! / Îndrăgostită sunt – nebună – / De noapte, de zi și de dimineață.*”. Citind acest poem mi-a venit în gând o replică celebră din filmul „**Blade Runner**”, rostită de actorul Harrison Ford: „*Trăiește! Cine trăiește, trăiește!*”. Mai pot să înțeleg că viața – clipă sau clipa – viață reprezintă esența acestei lumi „*Doar timpul mă sperie și aș vrea, / Clipa s-o simt, ah!, neostenită, / Să strălucească chiar în smoolă, / S-o țin, s-o scot ca o smintită, / Din timp, din mine, la iveală.*”.

Poemul „**Mai aleargă**” vine cu un nou element, o declarație în contrasens cu viața mereu în mișcare „*Liniștea, sălbatic, mă zdruncină din temelii.*” Și cum ne-a obișnuit un final amețitor „*Nu știi pe cine să mai dau iarăși vina: / Pe tei, pe plângătoarea mea răchită?*”.

Un poem despre iubire, „**Mă tem**”, păstrează aceeași distanță, drama este privită din afara ei și obișnuindu-ne cu cinismul caracteristic, finalul nu ne mai poate mira „*Îmi vine să te chem la mine, / Apoi să te-alung, să te blestem, / Mi-e locul gol și plin de tine, / Să te pierd, să te am, să mă tem.*”.

Nostalgia plecării pe alte meleaguri, din motive bine știute, a creat o punte de legătură prin poezie. În acest context poemul „**Mi-e dor de Carpați**” poate fi o poezie patriotică de mare respirație „*Alpii m-au înfiat în stâncă, / Dar mi-e dor nebun de Carpați, / Am inima mare de româncă, / Mi-e dor de ei și de-ai mei frați.*”. Dorința de a se întoarce explodează în patru versuri, spun eu, memorabile „*Când dorul puterea ne va stoarce, / De suflet și inimă vom fi certați, / Vom ști c-avem unde ne întoarce, / În pământul românesc și-n Munții Carpați.*”.

Pe un ton mai romantic, plecarea iubitelui lasă loc deznădejdiei în poemul „**Naufragiată**”, care cuprinde atâta durere și neputință cât numai o femeie poate ști „*Adaugi durere și încă o slăbiciune, / În pustie inimă, criptă de femeie, / E prea târziu să poți ceva a pune, / Zadarnic te zbați să cauți o cheie.*”. Citind poemul, descoperi un dram din sufletul autoarei, doar atât cât vrea ea „*Fatal când te părăsește ființa,*” și continuă cu aceeași energie „*Iubite, mi-am rătăcit răbdarea / În van așteptând venirea-ți rară,*”, concluzionând trist „*Plecarea ta mi-a fost pedeapsa / Naufragiată-s într-o mare moartă, / Ce-mi mângâie glezna și coapsa / Amforă*”.

rănită sunt, fără o toartă.”.

Poemul „**Nimeni nu-i oprit de la iertare**” poate fi interpretat ca poem religios, dar eu încerc să nu o consider așa, fiindcă iertarea este una din cele mai mari calități umane. Poezia nu sună ca o rugăciune, mai degrabă ca indicație, trasează clar o cale de urmat și care nu are decât un rezultat previzibil *„Ochii Tatălui spre cei dreپți privesc, / Înlăcrimând smerita rugăciune, / Acoperământ e acelor ce spre El zoresh, / Pe nimeni nu întoarce de la iertăciune.”.*

Ce este dorul? Și cum răspunde poeta ne amintește de fiorul dorurilor care ne-au copleșit viața. Încă de la titlu „**Ochii ce dor de dor**”, prin acest joc de cuvinte dorul capătă dimensiuni cosmice. În acest poem întrezăresc esența umană de a nu fi mulțumit niciodată și mereu să dorim nedoritul și să cântăm neîmplinitul.

Un dialog, din poemul „**Oglinzile**”, între mamă și fiică, practic un discurs filosofic transpus cu măiestrie în versuri. Nefericirea fetei este exprimată în cuvinte încărcate de o emoție copleșitoare *„– Copiii la școală mă ocolesc, / Nu am prieteni care mă iubesc, / Cu mine nimeni nu se joacă, / De aceea-s tristă, mofturoasă.”.* Răspunsul mamei deschide calea spre înțelepciunea tipic românească *„– Zâmbește, așa îți stă bine ție, / Vezi, lumina-n ochi parcă învie, / Cresc ca-n povești lăstarii de vie, / Dăruiește unul, vor răsări o mie. // Am înțeles, în capul meu rotund, / Dacă zâmbești, ele-ți răspund, / Chipurile noastre sunt oglinzi / Ce dăruiești, aceea să pretinzi.”.*

Undeva în sufletul ei, poeta încearcă să ascundă regretul, dar în unele poeme regretul păsește cu sfială și descoperi un tărâm trist, precum în poemul „**Pesimist**”. Pornind de la repetarea unei stări *„Din nou mă învinge tristețea, / M-apasă, mă doare, mă-ndoi, / Ceva îmi umbrește frumusețea / Speranței că vom fi iarăși în doi.”* înțelegem că și așteptarea înseamnă speranță și de cele mai multe ori poate fi și o cale de alinare când tristețea se coboară peste noi *„Când clipelor le dai dobândă, / Un an sau doi e o izbândă. / lei așteptarea ca un har / Și numeri zile-n calendar.”.*

Are o măiestrie deosebită în a descrie imagini veridice. În poemele ei totul se mișcă, pulsează de energie, de viață. De asemenea poeta parcă trăiește în poezie și în timp ce citești descoperi că este o prelungire a vieții ei. Poate că asta explică dinamica și emoțiile care le transmit poemele. Nu cred că fuge de romantism, ci mai degrabă că îl stăvilește și totuși transpiră pe alocuri.

Citind aceste poeme sublime am simțit o furie controlată și prin anumite canale emoționale se simte regretul și neputința înlănțuite prin metafore uluitoare, care trasează linia unei filosofii proprii, desi ea există și la alții, nu am mai văzut un asemenea potențial energetic.

Poemele nu sunt toate de aceeași valoare, dar prin asta nu scade intensitatea mesajului, mai degrabă conturează un viitor poet, care în acest prim volum de poezie își caută calea. Cu siguranță că poemele au fost scrise în diverse perioade ale vieții și asta îți dai seama prin puterea imaginilor și a sentimentelor pe care le transmite.

Polenul lunii în Champoluc, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019

A doua carte, pe departe, mult mai unitară, mai compactă, este un pas înainte, iar universul poetic este tot mai clar și sentimentele sunt exprimate cu limpezime. Am putea spune că autoarea ne dezvăluie ce simt românii adevărați, care pentru a supraviețui, în această lume

aflată în mișcare, au trebuit să plece departe de casa lor, departe de spațiul spiritual unde s-au născut și unde s-au îndrăgostit prima oară.

Metaforic „**Polenul lunii în Champoluc**” sugerează nopțile în care cuprinsă de nostalgie și-a găsit salvarea în cuvinte. Și cât de frumos o spune „*lubitul soare îmi crește grijile în muguri, / Ca un Manole mă zidește în cuvinte,*” mă face să văd aeeva cum privea luna și gândea că același astru poate fi privit și lângă Cetatea Neamțului.

Privind în zare Munții Alpi nu poate să nu se gândească la munții ei de-acasă și sentimentul depărtării îl pot simți cu o intensitate crescândă „*Am să-l caut scrâșnind din dinți / Unde Carpații mei aripile-ntind, / Peste prieteni, frați și părinți, / Unde ninge-n cânturi de colind.*”.

Temele principale, care o caracterizează pe deplin sunt: iubirea, în ipostaza unei pierderi definitive, credința și patriotismul. Aceste trăiri imortalizate într-o localitate din Italia de nord au indus nașterea unor poeme profunde și pline înțelesuri pentru românii plecați, dar și pentru românii rămași acasă. Plecare ei într-o altă țară este descrisă ca un drum „*În drumul meu prescris, spre nicăieri.*”.

Și în primul volum comentat vorbeam de o furie controlată și această furie traspere și în poemul „**Protest**”. Pornind de la remarca „*Săraca libertate e transformată-n foc de paie, / Ca într-o farsă proastă, nu are cui să spună,*” ajungi la cele patru versuri din final, spuse cu tărie, care sunt un adevărat manifest merit să ne trezească și să pricepem că drumul nostru în democrație nu este cel visat de români „*Cu șerpilor veninoși în vene, în zodiacul anarhist, / Încearcă să convingă c-așa-i a noastră soartă, / În dictatura lor punând pecetea unui antihrist, / Ne vor plecați în lume și-o Românie moartă.*”.

Pe același ton de protest autentic, poemul „**Românie pribeagă**” aduce în prim plan drama plecării mamelor în străinătate lăsându-și copilași adesea în mâini străine. Un mesaj dur și plin de adevăr „*Hotarul lăcrimează, când îi pleacă mamele / Între străini și plâng nemângâiați rămașii, / Dar când ne pleacă fiii, urmează, Doamne, dramele, / Ne prinde disperarea că ne dispar urmașii.*”. Acest poem ar trebui fluturat în mass-media, dar televiziunile de la noi fug de cultură ca dracu de tămâie și bine a spus-o Mircea Dinescu „*Televiziunile sunt anticamerele morții!*”. Cele două strofe din final spun în locul meu mai mult decât pot spune eu „*De ce să mai cărăm în buzunare sau desagă, / Ca hrană amintirii, oricând dorim să-l mirosim, / Lutul din glia strămoșească părăsită, dragă? / Pământul ei – suntem chiar noi – și-l irosim... // Pe suflet, tricolorul îmi flutură în mod diagonal, / Invocând vindecarea de-a pustiirii ud blestem, / Un geamăt tremurat jelește marasmul național, / Românie pribeagă, în pământul țării te chem!*”.

Un vers mi-a atras atenția „*De nu ar fi tristețe, n-ar fi nici poezie,*”, din poemul „**Trăiesc numai o dată**”. Fără niciun echivoc recunoaște că poezia i-a salvat sufletul și contopită cu ale ei visări e conștientă că viața este unică „*Cu capul dus printre nori adeseori, / Fug spre nicăieri, cum sunt ciudată, / Deși îmi pare că mor de mii de ori, / Știu sigur că-trăiesc numai o dată.*”.

În poemul „**O femeie**” ne mărturisește povestea inimi ei „*Inima a iubit curat, fără vreo vină.*”. Dramatismul este accentuat prin modul cum se prezintă la persoana a treia și transmite emoții puternice „*O femeie îmi vine ades în minte, / O jumătate ce scârțâia-n nucleu, / Lovită cu niște gloanțe de cuvinte / Femeia, din păcate, sunt chiar eu.*”.

Cine iubește nu poate scăpa de speranță. În povestea ei speranța s-a ascuns chiar în corpul ei și nu o mai lasă să plece „*Mă iartă, speranța mea boltită, / Căci pe al ierbii verde catifea, / În loc ascuns, de tine-ndrăgostită, / Te-am adormit sub pleoapa mea.*”. Această

speranță, poate iluzorie, deschide calea spre poate, probabil, cândva... roata se va întoarce și îmi vine gând ce spun românii „*va veni și pe ulița mea*”.

Felul cum scrie despre iubire mă face să mă gândesc că numai o femeie poate să fie așa de expresivă. Imaginile generate de cuvinte sunt amețitoare și inundate de un sentiment de dragoste definitivă și fără de egal „*Nu știi... / dar eu te caut mereu, / în stropii ultimului gând spre tine / ce împrăștie puf de pădăii, / în ziua de ieri, de azi și de mâine,*”.

În nopțile lungi de la Champoluc amintirile o cotropesc și mai lasă din când în când, de altfel cum ne-a obișnuit, o fărâmă de protest „*Atunci când amintirile mă biciuiesc, / Mă întreb buimacă: / Te mai iubesc? / E greu să știi când... // Îmi intri tropăind cu bocanci de soldat, / În sufletu-mi bolnav, până acuma curat!*”.

Unele versuri reprezintă esența sufletului autoarei „*De-ai să-nțelegi cât te iubesc, / Abia atunci o să mă iert.*”. Pornind de aici cred că putem înțelege drama prin care a trecut și salvarea a venit prin poezie, amintiri și visări romantice și peste toate, ca o umbrelă, dorul cu speranța înlănțuit.

Umorul cult o caracterizează pe deplin în poemul „**Adevărul tuns**”, dar pe lângă ironie poemul mai transmite un mesaj clar că înțelege melancolia și încearcă să scape de ea măcar zâmbind „*Ca anonimii pomi, să-mi scutur floarea, / S-arunc în jur semințe mici cât gămălia, / Poate atunci îmi va fi iertată eroarea – / Că mi-am încolțit de ieri melancolia.*”.

Un poem rar „**Alint**”, spun eu, prin care autoarea se dezlănțuie și ne prezintă un tablou încărcat de iubire. Erotismul dă culoare și simțim sentimentul profund pe care îl trăiești în timp ce citești și faptul că eu cititorul vibrez înseamnă că am reușit să înțeleg încărcătura emoțională și clipa de viață adevărată ascunsă în poem „*Pe gâtu-mi dezgolit / Lipește-ți buze moi, / Să nu mai fie timp / Și spațiu între noi. // Cu brațul tău puternic, / Cuprinde-mi rotunjimea, / Cum marea-mbrățișează / Și țărmlul și-adâncimea. // Sub formă de cânt / Șoptește-mi în ureche, / Făcând iubirii legământ / Să nu-i găsești pereche.*”.

Peisajul miraculos unde s-a născut și a trait și mănăstirile din acest ținut i-au sădit o credință de netegăduit în Dumnezeu „*Nu știe destule cuvinte limba mea, / Mereu mâhnită sunt de neputință, / A te slăvi, a te lăuda nădejdea mea / Dăruiește-mi lacrimi de pocăință.*”.

Cu toate că a fost nevoită să plece în altă țară, această situație, în sine ei, nu o poate accepta. Sentimentul revoltei freamătă și iese la iveală „*Rănită-s de umblet, nu pot umilinta ierta,*” și crede că anii care au ținut-o departe practic au fost furați din viața ei „*Păcat... am avut o viață, dar mi-a fost furată.*”.

În nopțile lungi de la Champoluc a avut timp să mediteze și să-și revadă în gând, cu ochi critici, viața și toate dorințele împlinite și neîmplinite „*Iubirea aș vrea s-o sculptez, / Cu scrâșnet de metal sau piatră, / Să sap, să tai sau să zgârâi, / Nimic să nu ne despart.*”.

Poemul „**Cerere**” reprezintă esența poetică a Liliane Pușcaș și ne dezvăluie puterea de a supraviețui într-o lume străină, unde cuvintele din poeme i-au fost alături ca o mama, soră, fiică și care i-au dat puterea să-și exprime o dorință inundată de farmec și speranță „*Doamne, în mine-ai aprins trei vulcani, / nu-i lăsa să se stingă, gândind că au ars prea mulți ani. / Inima-i unul, ce tresaltă, zvâcnind pulsuri de viață / mângâind secunda și clipa agățată pe geană, / trezindu-se bucuros în orice dimineață. / Altul e sufletul, agățat de diafane aripi crestate, / furat de visuri și speranțe, bolnav de răătăciri și pojar. / Dar cel mai tare mă arde iubirea, cu magma-i clocotind, / mă poartă, mă îneacă, mă ucide, mă reînvie iar și iar. / Aceștia trei îmi sunt dar și*

pedeapsă, / sunt tot ce am, sunt tot ce sunt, / mă țin și m-apasă pe coapsă, / Doamne, dă-mi putere timpul să-l înfrunt.”.

Plecarea de-acasă, imaginată ca un „**Copac Pribeag**”, arată dimensiunea depărtărilor geografice și psihice „*Sunt copacul / cel plecat de-acasă.”. Și cel mai important este sentimental matern pe care nu-l poate uita și poate care a ținut-o în viață „Ce esență eram? am uitat... / Știu că aveam frunza de-aramă, / Dar niciodată n-am uitat, / Că eu sunt copacul-MAMĂ.”.*

Unele imagini generate de versuri emoționante, precum „*larăși zac neînțeleasă pe patul uitării,*”, ne dă o idee clară despre anumite momente apăsătoare, când singură în noapte încerca să culeagă „**Polenul lunii la Champoluc**”.

„**Arheologia spaimei**”, Editura Arena Artelor, Slatina, 2019.

Autoarea a lansat în 2019 trei volume de poeme în același timp și mi-am dat seama că totuși există o ordine și cel de-al treilea volum „**Arheologia spaimei**” este cel mai reușit și profund, iar celelalte două sunt trepte de urcare la un alt nivel mai elevat.

Acest volum de poeme încifrează viața și extrapolând, spaima cu viața. Nu înseamnă că spaima nu mai există, autoarea își propune să o caute în toate cotloanele amintirilor și își propune „*Mă voi lupta cu viața, cinstit, într-un ring, / Căutând atâta iubire, pân-o ating, / Voi arde cu visele mele, înălțându-mi rug, / O să-mi cioplesc destinul – coroană, nu jug.”.*

Faptul că uneori darul ei de așeza în poeme gândurile cele mai intime, care pentru noi pot fi înțeleasă ca o suferință, iar pentru ea încă o verigă în lanțul spaimei. Această verigă se referă strict la neamul românesc și la ia din străbuni. Mesajul ei curat îl spune cu sinceritate rară, întâlnită doar la românii care își iubesc țara și neamul „*Ard nefiresc sub clarul de lună, / binecuvântarea mea-i opacitatea, / din care sunt nevoită să ies / cu straiul meu renăscut, / în ia – zestre a strămoșilor mei.” sau „Să ne păstrăm oasele în glie / prezentul să ne fie a trecutului fală, victorie, / lumea toată să știe, să vadă, / catifelarea din fluturi, / istorie...”.*

Despre iubire o spune cum doar femeie poate să spună. Poemul „**Când o femeie iubește**” trezește în noi răspunsuri la întrebări, pe care cu siguranță ni le-am pus fiecare dintre noi, fie femeie, fie bărbat „*Când o femeie iubește un bărbat, / Drumu-i pare drept, deși-i curbat, / Topindu-se chiar în giulgiul iernii, / Simțindu-l peste tot în porii cărnii.”.* Am mai descoperit o filosofie a dragostei adevărate „*Când iubirea încolțește în femeie, / E-un lacăt greu, dar și păzită cheie, / Orice ar face și oriunde ar sta / Iubirea-i se aprinde ca o stea.”.*

Uneori tristețea vine ca un nor melancolic și cred că ruptura, produsă de înstrăinare, uneori a pus-o pe gânduri, dar și pe noi, fiindcă simțim drama din poem „*Vai!, ce tristă-i a mea soartă, / Sclavă scoasă la mezat, / O să-i cer acum iertare, / Am uitat și-am respirat. / [...]* „*Sclavul ei mereu voi fi, / Știu, aceasta-i taina sorții... / Liber ești numai atunci / Când te naști și-n fața morții.”.* Ironia o prinde bine și strofele din unele poeme pot fi luate separat ca și catrene umoristice „*Iubirea uneori sugrumă, / E boală incurabilă și ciumă, / Ochii devin galbeni și supti, / Zadarnic împotriva-i te lupți.”.*

Pe lanțul spaimei surprinde soluțiile care au scăpat-o de frig, o altă spaimă și cred că nu este locul și nici momentul să vorbim despre tema frigului. Pentru a alunga spaima, iubirea este leacul „când iubirea iese mereu în câștig, / ochiul nu mai scâncește, / iar mie, / mie, nu-mi mai este frig.”.

Dorul este descris atât de feminin și de adânc încât nu pot să nu spun că mi-a rămas întipărit în memorie și de câte ori am ocazia o recit ca un citat „Te doresc / cum dorește orbul lumina, / încarceratul libertatea, / sacre icoane răstignite pe pereți – / rugăciunea.”.

Aceași temă a dorului de țară te izbește în poemul „**Îți scriu pritenă drag**”. Un poem lung, de mare respirație, prin care se descătușează dorul și revolta și face o chemare pentru toți care se simt români să se întoarcă la glia străbună „Ne-am împrăștiat în lume ca o turmă, / Străinilor le construim mândre palate / Dar glia și satul pustii în urmă plânge, / Cu anii despărțiți, suntem frate de frate.” [...] Pe suflet, tricolorul îmi flutură în mod diagonal, / Invocând vindecarea de-a pustierii ud blestem, / Un geamăt tremurat jelește marasmul național, / Românie pribeagă, în pământul țării, te chem!”.

Un mesaj extraordinar în poemul „**lubind, nu mori niciodată**”. Fiecare dintre noi, prin iubire poți descoperi nemurirea, această stare de eternitate numai o iubire unică o poate trezi „Te iubesc astăzi, mai mult te voi iubi mâine, / Păcatul meu dintâi ești, fără vreo pată, / Iubirea-mi izvor voi frânge ca pe-o pâine, / Am învățat că, iubind, nu mori niciodată.”.

Mitul lui Manole este transpus prin asemănarea ei cu Ana, iubita lui soție zidită pentru trăinicia mănăstirii. Deși poemul „**Eu și Ana**” are doar două strofe, încărcătura emoțională e la maxim și această alăturare este o altă verigă a spaimei. Modul cum poți să te vezi pe tine din afara ta arată măestria cuvintelor și a sufletului curat, salvat de miile de poeme scrise departe de cei dragi. Da, pot să spun cu mâna pe inimă, autoarea și-a găsit salvarea în cuvânt și poemele ei arată pentru cei care știu să deslușească misterele vieții și mesajul cuvintelor, că dincolo de aceste cărți se află o femeie convinsă că menirea ei pe astă lume este în primul rând să fie femeie responsabilă și curată în suflet și gândire.

Poemele sunt mai compacte, cuvintele uneori prețioase nu supără, alăturate transmit o imagine sau o emoție și creează o stare de liniște sufletească, descoperind că uneori vibrează pe aceeași undă cu cititorul.

Nicolae Toma

Prozator, poet, critic literar, jurnalist de investigație, editorialist,

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România